

	De Geo
3 havo/vwo	Aardrijkskunde voor de onderbouw
Antwoorden hoofdstuk 4	

www.degeo-online.nl

eerste druk

Hoofdstuk 4 Europa in beweging

Start

- 1
 - a Manchester: Verenigd Koninkrijk; Lviv: Oekraïne; Wrocław: Polen.
 - b Lviv–Wrocław: 520 km; Wrocław–Manchester: 1335 km.
 - c
 - De slechte werkomstandigheden zijn verdwenen;
 - armoede maakte plaats voor welvaart;
 - de textielfabriek van vroeger is verbouwd tot luxe appartementen;
 - Eva moet verhuizen van Lviv naar Wrocław;
 - Polen emigreren naar Manchester (en weer terug).
- 2 Eigen antwoord leerling
- 3
 - a
 - 1 foto A
 - 2 foto C
 - 3 foto B
 - b
 - foto A migratie
 - foto B van industrie naar dienstensector
 - foto C van arm naar rijk
- 4
 - §1 Manchester en de Industriële Revolutie.
 - §2 Verandering in locatiefactoren.
 - §3 Grenzen die veranderen in (Midden- en Oost-) Europa.
 - §4 De ontwikkeling van Oost-Europa.
 - §5 Migratie en de Europese Unie.
 - §6 De aanvoer van gas uit Rusland.

§1 Manchester en de Industriële Revolutie

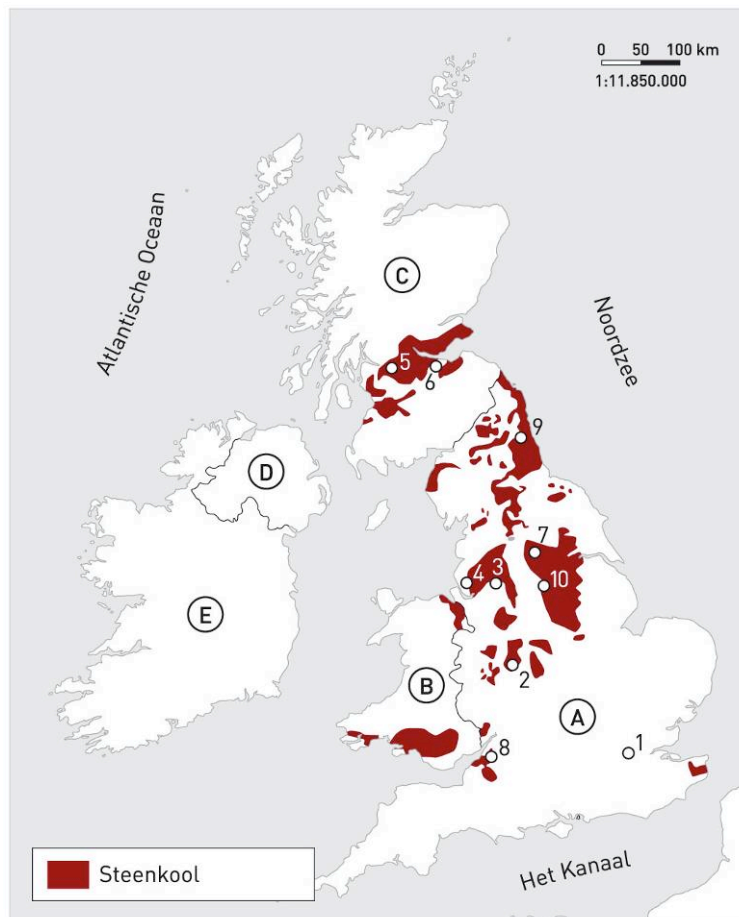
1 a **Landen en regio's**

- A Engeland
- B Wales
- C Schotland
- D Noord-Ierland
- E Ierland

Steden

- 1 Londen
- 2 Birmingham
- 3 Manchester
- 4 Liverpool
- 5 Glasgow
- 6 Edinburgh
- 7 Leeds
- 8 Bristol
- 9 Newcastle
- 10 Sheffield

b W1

c Alle industriegebieden liggen op steenkoolvelden, behalve Londen.

- 2 a De periode van de grootschalige omschakeling van handwerk naar productie met (stoom)machines in grote fabrieken.
- b Steenkool was de goedkope energiebron voor de stoommachines.

- 3 a natuur
b natuur
c stoommachines, textielmachines, fabrieksgebouwen

4 a

W2 Productiemiddelen textielindustrie

Natuur

- grondstof → katoen
- energie → steenkool
- bedrijfsterrein → vlak bij een steenkoolmijn
- duurzaam milieu → speelde geen rol

Arbeid

- wevers en spinners
- ondernemers

Kapitaal

- machines → stoommachines + textielmachines
- gebouwen → fabrieken
- voertuigen → boten om grondstoffen aan en om eindproducten af te voeren
- geld →: investeringen door ondernemers en aandeelhouders
- subsidie → speelde geen rol

- b Steenkool, stoommachines (zonder de energie van steenkool konden de stoommachines niet werken en die waren nodig voor industriële massaproductie).

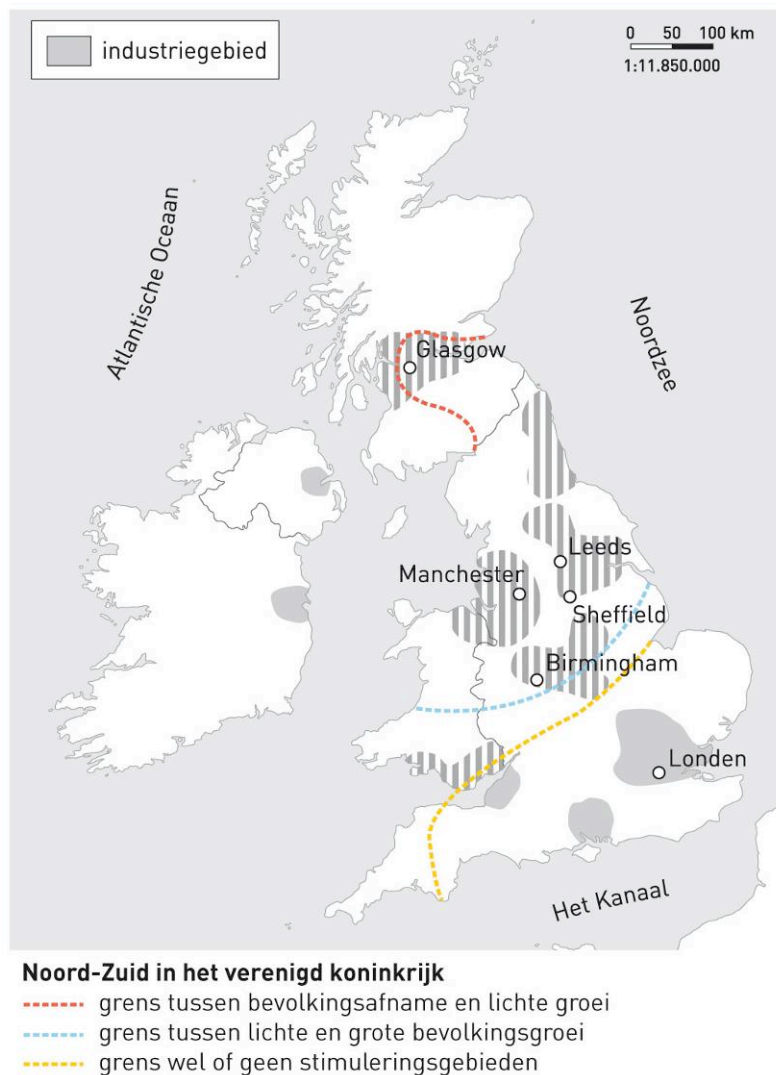
- 5 a in de zware industrie veel grondstoffen, grote bedrijfsterreinen
b zware industrie, want veel gebruik van zware grondstoffen; steenkool
c lichte industrie; steenkool vervangen door (gewichtloze) elektriciteit

- 6 a concurrentie van lagelonenlanden
b Er heeft internationalisering van de productie plaatsgevonden; de textiel fabrieken staan nu in Azië.

- 7 a 65 km
b veel textiel fabrieken vlakbij of aan kanalen
c Zeeschepen werden te groot; afname aanvoer van grondstoffen door ineenstorting textielindustrie (op figuur 3 zie je de voormalige zeehaven aan de linkerkant; het heet de Salford Quays).
d modern stadsdeel met woningen, musea en kantoren (foto B op bladzijde 73 is er gemaakt)
e Volgens de schaal is het 3 km, maar dat klopt niet; in werkelijkheid is het 6,5 km.

- 8 a Oude fabrieken en pakhuizen zijn verbouwd tot kantoren, woningen en horeca.
b Transportweg voor steenkool werd toeristische vaarroute.
c van industrie naar diensten, gericht op sport
d figuur 1 Castlefield
figuur 4 Ashton Canal

9 a-c W3

d In het zuiden groeit de bevolking sneller en zijn er geen stimuleringsgebieden. Daaruit kun je afleiden dat het er beter gaat dan in het noorden.

10 a Nee, vrijwel overal werkt minder dan 25% van de beroepsbevolking in de industrie.
b Midden-Europa (Polen, Tsjechië, Hongarije, Slowakije en Duitsland [zuid en oost]).

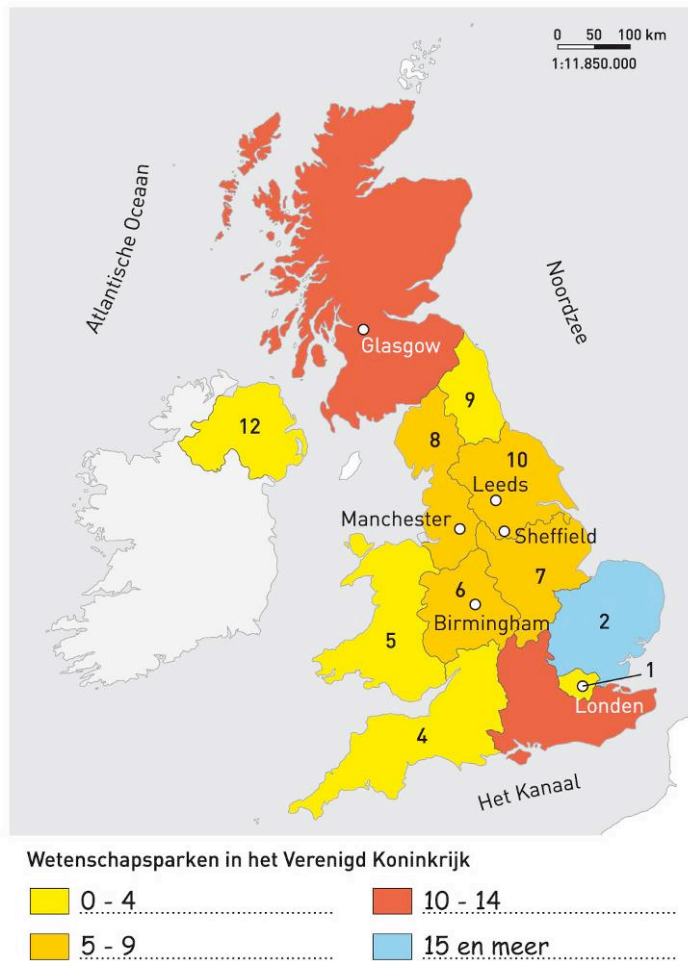
11 a ja, In Zuid-Engeland veel rijke regio's (meer dan 125% van het EU-gemiddelde)
b Veel rijker.

12 Eigen antwoord leerling

§2 Hightech in Engeland

- 1
 - a olieraffinaderij: grondstofgebonden
loodgieter: marktgebonden
elektriciteitscentrale: grondstofgebonden
aannemer: marktgebonden
supermarkt: marktgebonden
krantendrukkerij: marktgebonden
 - b Zware grondstoffen (bijvoorbeeld steenkool) zijn vervangen door gewichtsloze elektriciteit; daarnaast is er door efficiënter gebruik minder grondstof/brandstof nodig.
- 2
 - a loon en kennis
 - b
 - 1 advocatenkantoor: niet
 - 2 meubelfabriek: wel
 - 3 gloeilampenfabricage: wel
 - 4 krantendrukkerij: niet
 - 5 boekendrukkerij: wel
 - c Een krantendrukkerij levert dagelijks een product (een nieuwe krant) af; dat kun je niet ver weg laten drukken.
- 3
 - a werknemers met gespecialiseerde kennis, nauwelijks grondstoffen, de wereld als markt
 - b aanwezigheid van hoogopgeleid personeel
- 4 hoogoven: haven waar aanvoer grondstoffen goed mogelijk is
distributiecentrum: infrastructuur (vlakbij de snelweg om producten snel te kunnen verspreiden over het land)
accountant: marktgebonden, zo dicht mogelijk bij de klanten; in het stadscentrum dus
cementfabriek: vindplaats grondstof
- 5
 - a 165 km
 - b vlakbij Londen, er zijn onderzoekscentra, er is een universiteit, aan de M4, vlakbij Heathrow
- 6
 - concentratie kennis
 - agglomeratievoordelen
 - mooie omgeving
 - goede infrastructuur
 - actieve overheid
- 7
 - a Ze kunnen zich vestigen waar ze willen.
 - b Nee, er spelen ook andere factoren mee (zie antwoord bij opgave 6).
- 8
 - 5 mooie omgeving
 - 6 topuniversiteit Cambridge
 - 8 Londen, cultuur, wereldstad

9 a W4

- b Enigszins: van de drie regio's met tien of meer onderzoeksinstituten liggen er twee in het zuidoosten.
- c Dankzij universiteiten veel hoogopgeleiden; stad waar veel te doen is (muziek, sport).

- 10 a De volgende factoren moeten zijn omcirkeld:
- arbeid
 - kennis
 - aantrekkelijke omgeving (stad, landschap)
 - andere factoren: overheid (belasting, wetten), rente, bedrijfsterrein
 - agglomeratievoordelen
 - afzetmarkt
 - infrastructuur
- b Kennis; veel bedrijven zijn hightech; zonder hoogopgeleide werknemers beginnen ze niets. Agglomeratievoordelen: bedrijven en onderzoekscentra profiteren van elkaars aanwezigheid door ideeën en informatie uit te wisselen.

- 11 a De volgende factoren moeten zijn omcirkeld:
- arbeid
 - loon
 - grondstoffen
 - bedrijfsterrein
- b De volgende factoren moeten zijn omcirkeld:
- lagelonenland;
 - loon;
 - kennis;
 - agglomeratievoordelen;
 - afzetmarkt;
 - infrastructuur.
- c Aanwezigheid van grondstof steenkool.
- d Arbeid (lage lonen).
- 12 a mogelijk antwoord: sciencepark Amsterdam
- b veel ICT-bedrijven en zogenaamde Life sciencebedrijven
- c De website van sciencepark Amsterdam geeft het antwoord: *Science Park als vestigingsplaats biedt alle voordelen van de stad Amsterdam: de meertaligheid, de toegang tot markten en klanten, de interne en externe bereikbaarheid, en de beschikbaarheid van hooggekwalficeerd personeel.*
- 13 a grondstof en infrastructuur (om de steenkool aan te voeren en om de stroom via een leidingennet af te voeren)
- b kennis en agglomeratievoordelen
- c kennis en afzetmarkt

§3 Verschuivende grenzen in Europa

- 1
 - a duidelijk begrensd en soeverein
 - b tussen Canada en de Verenigde Staten
 - c Wyoming
 - d Alle grenzen zijn kaarsrecht.
 - e de Missouri, die de grens vormt tussen South Dakota en Nebraska en tussen Nebraska en Iowa
 - f de Noordzee
- 2
 - a Woont al eeuwenlang samen, heeft dezelfde cultuur.
 - b 'Een volk heeft een woongebied. Dat valt niet altijd samen met de grenzen van een staat.'
(In sommige werkboeken staat een verwijzing naar figuur 7.16, dat moet zijn figuur 7.17.)
 - c ja
- 3
 - a de Nederlandse taal; eten: haringen, erwtensoep; muziek: smartlappen
 - b Eigen mening leerling. Kijk voor het antwoord ook bij B124.
- 4
 - a Westerse wereld/Europa
 - b
 - kleding en mode: overal kun je dezelfde kleren van bijvoorbeeld H&M kopen;
 - democratie (overal vrijheid van meningsuiting en verkiezingen voor parlement en president)
- 5
 - a Duitsland, Rusland, Oostenrijk-Hongarije
 - b veel nieuwe staten: Polen, Slowakije, Hongarije, Rusland werd de Sovjet-Unie
 - c Duitsland gesplitst, Polen verschoven, Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk als nieuwe staten, Sovjet-Unie naar westen uitgebreid

- 6 a
- 1 Moskou
 - 2 Riga
 - 3 Lviv
 - 4 Warschau
 - 5 Praag
 - 6 Wroclaw
 - 7 Gdansk
 - 8 Berlijn
 - 9 Amsterdam
 - 10 Brest
 - 11 Kiev
 - 12 Boekarest
 - 13 Boedapest
 - 14 Wenen
 - 15 Bratislava
 - 16 Szczecin
 - 17 Vilnius
 - 18 Kaliningrad

b/c W8

- d De Sovjet-Unie bestaat niet meer. Daar liggen nu zelfstandige staten: Estland, Letland, Litouwen, Wit-Rusland, Oekraïne, Rusland; Duitsland weer één land; Tsjecho-Slowakije en Joegoslavië uit elkaar gevallen.

7 a/b **W9 Schuivende grenzen**

	2010	1967	1939	1902
stad	Lviv	Lwow	Lwow	Lemberg
staat	Oekraïne	Sovjet Unie	Polen	Oostenrijk-Hongarije
stad	Wroclaw	Wroclaw	Breslau	Breslau
staat	Polen	Polen	Duitsland	Duitsland
stad	Gdansk	Gdansk	Danzig	Danzig
staat	Polen	Polen	Duitsland	Duitsland
stad	Brest	Brest	Brest-Litowsk	Brest-Litowsk
staat	Wit-Rusland	Sovjet-Unie	Polen	Rusland
stad	Warschau	Warschau	Warschau	Warschau
staat	Polen	Polen	Polen	Rusland

c Lviv en Brest zijn koploper.

- 8 a Geen land heeft zo vaak nieuwe grenzen en een nieuwe ligging gekregen als Polen.
b Nee, hier zijn de staatsgrenzen sinds 1843 niet meer veranderd.
- 9 a In WO II zijn alle Joden vermoord; Polen en Duitsers daarna verdreven; nu wonen er Oekraïners en Russen.
b oorlog en Jodenvervolging
c Steeds andere machthebbers; het waren beide multiculturele steden, nu niet meer (Pools en Oekraïens; veel Lvivse Polen zijn na hun verdrijving in Wroclaw terechtgekomen).
- 10 a Oekraïne
b huizen, kerk
c Beide hebben onder invloed gestaan van West-Europese ideeën over architectuur; je ziet het aan hetzelfde soort huizen.
- 11 Eigen mening leerling. Meest voor de hand liggend: de 'soevereiniteit' van een staat wordt vaak niet geëerbiedigd.
- 12 a Oostenrijk-Hongarije en het Ottomaanse rijk
b Oostenrijk-Hongarije bezet Bosnië-Herzegovina, Servië en Roemenië zelfstandig.
c Joegoslavië
d Slovenië, Kroatië, Bosnië-Herzegovina, Servië, Montenegro, Macedonië en Kosovo
- 13 Eigen antwoord leerling